

Pulatova Adolat Djaxangirshayevna

Institut " International School of Finance and Technology ", kafedra " Biznes Boshqaruv" o'qituvchisi

MAMLAKATIMIZDA TIJORAT BANKLARIDA ISLOMIY BANK XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Annotatsiya: Mustaqillik yillaridan so'ng mamlakatimizda tijorat banklari rivojlandi. Bugun mamlakatimizda rivojlanib kelayotgan tijorat banklarida islomiy bank xizmatlarini tashkil etish va takomillashtirish to'g'risida malumot berib o'tmoqchimiz.

Kalit so'zlar: sudxo'rlik, chayqovchilik, sarmoya kiritish, islom konferensiyasi, islom darchalari

Islom banki vositalari kredit tizimini tashkil etish jarayonida islom odob-axloq qoidalariga ustunlik berish, shuningdek bank ichidagi jarayonlarda. Islomiy bank islomiy bo'lmagan bankdan u bilan farq qiladi bank foizlarini butunlay yo'q qiladi, ularni sudxo'rlik deb hisoblashadi. Umuman islom bank ishi ko'proq aniq loyihalar bilan hamkorlik qilish, foydani taqsimlash va sheriklikka qaratilgan. Ishlab chiqarish kabi ijtimoiy zararli biznes loyihalariga sarmoya kiritishga ruxsat etilmaydi. Spirtli ichimliklar, qurollar, bolalardan foydalanish mehnat, pornografiya va boshqalar shariatga ko'ra kapitalni qasddan xavf ostiga qo'yish, qimor o'yinlarida qatnashish, sudxo'rlik va chayqovchilik bilan shug'ullanish aslida islom bankini an'anaviy banklardan ajratib turadigan narsa shu.

Islom banklari uchun asosiy qadam Islom konferensiyasi tashkiloti qarori bilan Jidda shahrida Islom taraqqiyot bankining tashkil etilishi bo'ldi. (1975). Islom taraqqiyot bankining tashkil etilishi islom bankining rasmiy rivojlanishining boshlanishi bo'ldi. Kelajakda shunday islomiy Dubai Islamique Banque, Quvaytdagi kabi banklar Moliya uyi, shuningdek, Bahrayn Islom banki kabi ko'plab banklar shakillanish ehtimoli mavjud.

Islom banklarini tashkil etishning afzalligi shundaki, nazorat qiluvchi bosh bank (sho'ba bank tashkil etilgan taqdirda) avvalgi mijozlarga xizmat ko'rsatishni davom ettirish imkoniyatiga ega, islom banki esa faqat o'z sohasida ixtisoslashgan. Bundan tashqari, bunday tashkiliy qadam musulmonlarning islom bankiga bo'lgan ishonchini oshiradi, chunki u an'anaviy bankdan ajralib turadi va shuning uchun uning faoliyati shariat qonunlariga muvofiqligi uchun sinchkovlik bilan tekshiriladi.

So'ngi yillarda Islom banklari jahon moliya tizimida o'z o'rniga ega bo'lib bormoqda. Islom moliya institutlarining tashkil etilishi esa bu boradagi bilimlarni chuqurroq o'rgatishga zamin yaratmoqda.

Yuqorida keltirilgan fikrlarni inobatga olgan holda, bank tuzilmasiga ega bo'lgan mamlakatimiz islom va an'anaviy tijorat banklari o'rtasida munosabatlarni o'rnatishda tijorat banklarida "Islom darchalari"ni ochish orqali amalga oshirish mumkin. "Islom darchalari" tijorat banklariga islomiy an'anaviy moliyalashtirish modeli bo'yicha xizmat ko'rsatish imkoniyatini beradi. An'anaviy banklarning o'zaro ta'siriga ehtiyoj bor, ammo ushbu bosqichda an'anaviy banklar o'z faoliyatini islomiy moliyalashtirish faoliyati bilan birlashtirishga haqli emas. Mamlakatimizda islomiy moliyalashtirishning rivojlanish tezligi va uning muvaffaqiyat darajasi ushbu taktik muammoni hal qilish tezligiga bog'liq.

O'zbekiston burungi yillarda qo'shni mamlakatlarga qaraganda islom moliya tizimining yaxshi shakillanmaganligi bilan ortda qolayotgan edi. Ammo so'ngi yillarda xalqaro moliya tashkilotlari bilan hamkorliklarni yo'lga qo'yib, bir qator ishlar amalga oshirildi. Masalan islom moliyasi rivojlanishi uchun 2 milliard AQSH dollaridan ortiq mablag' yo'naltirilgan. Bundan tashkari, O'zbekistondagi bir nechta oliy o'quv yurtlari o'z ta'lim dasturlarini Islom moliyasiga doir fanlarni hisobga olgan holda tayyorlay boshladi. Shuningdek, joriy qonunchilikdan kelib chiqqan holda biznes vakillari ham islom moliya xizmatlarini taklif qilishni boshlab yubordi.

Shuningdek, mamlakatda islom moliya xizmatlariga bo'lgan talabning yuqoriligini inobatga olgan holda ICDning Maslahat guruhi hozirgi kunda O'zbekistonning 6 ta tijorat banki, jumladan, Kapitalbank, Trastbank, Aziya Alyans bank, Agrobank, Qishloq Qurilish bank va Ipak Yo'li banklarida Islom darchalari (Islomiy moliya xizmatlari ko'rsatuvchi shoxobcha) ochish bo'yicha ish olib bormoqda.

Xulosa o'rnida shuni aytishimiz mumkinki Islom moliya tizimi va islom banklari rivojlanishi uchun mamlakatimizda shart sharoitlar yaratilmoqda, Universitetlarda islom moliyasi yo'nalshlaridan dars berilayotganligi ham bunga yaqqol misoldir. Mamlakatimizda islomning chuqur izlari mavjud, aynan shu sababli Islom moliya tizimini isloh qilish orqali xorijiy investorlar sonini ortishiga erishish mumkin. Bu esa barqaror o'sish va kelajakni ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://cyberleninka.ru/article/n/o-zbekiston-tijorat-banklarida-islom-bank-xizmatlari-bozorini-rivojlantirish-istiqbollari>
2. <https://insurance.tsue.uz/index.php/journal/article/download/117/146/264>
3. <https://cyberleninka.ru/article/n/islamskaya-bankovskaya-sistema-novye-vyzovy-problemy-i-perspektivy-razvitiya>